

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____

“ ____ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: «Забезпечення платоспроможності страхових компаній»

Виконавець:

студентка фінансово-економічного
факультету
Завалій Катерина Ігорівна _____

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Баранова Вікторія Глібівна _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКА	6
1.1. Економічний зміст поняття «платоспроможність» страхової компанії	6
1.2. Система показників платоспроможності страховика	12
1.3. Механізм забезпечення платоспроможності страхової компанії	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ НА ПРИКЛАДІ СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	28
2.1. Оцінювання платоспроможності СК «Арсенал Страхування».....	28
2.2. Контроль за платоспроможністю страхової компанії	39
2.3. Чинники, які впливають на платоспроможність страховика	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКА	66
3.1. Рекомендації щодо покращення платоспроможності страхової компанії з урахуванням зарубіжного досвіду.....	66
3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності управління платоспроможністю страхової компанії	78
3.3. Методичні підходи щодо прогнозування платоспроможності страхової компанії.....	86
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження заключається в тому, що успішна діяльність страхових компаній значною мірою залежить від рівня їхньої фінансової стійкості та платоспроможності. Лише за умови належного рівня платоспроможності страхові компанії здатні генерувати чинники позитивних кількісних і якісних змін для нормального функціонування сьогодні та забезпечення зростання власного фінансового потенціалу в майбутньому. Тому нині в Україні забезпечення платоспроможності страховиків – одне з пріоритетних завдань, особливо з урахуванням інтенсифікації багатоманітних і різноспрямованих процесів, які супроводжують економічну глобалізацію.

Проблематиці управління та забезпечення платоспроможності страхових компаній приділяється особлива увага органами державного регулювання різних країн. Крім того, в міжнародній страховій практиці навіть за умови стабільної макроекономічної ситуації заходи із забезпечення платоспроможності страховиків періодично переглядаються і регулярно підвищуються вимоги до їхньої фінансової стійкості.

Актуальні проблеми управління платоспроможністю страхової компанії зустрічаються в працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Однак й досі питання управління платоспроможністю страховика є недостатньо висвітленим у зв'язку з наявністю різних підходів щодо її оцінювання та забезпечення. Глибоко досліджували цю проблему Ткаченко Н.В., Прокоф'єва О.В., Ненно І. М., Шелехов К.В., Кравченко В.О., Супрун А.А., Супрун Н.В., Говорушко Т.А., Базилевич В.Д., Бутиріна В.М., Баранова В.Г., Орланюк-Малицька Л.О., Мельник О.І., Шірінян Л.В., Глущенко А.С. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ і аналіз практики управління платоспроможністю страхової компанії, а також визначення напрямків удосконалення управління платоспроможністю страховика.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити економічний зміст поняття «платоспроможність» страхової компанії;
- визначити систему показників платоспроможності страхової компанії;
- розкрити механізм забезпечення платоспроможності страховика, а також визначити його складові;
- проаналізувати платоспроможність ПрАТ СК «Арсенал Страхування»;
- проаналізувати практику контролю за платоспроможністю страхової компанії;
- дослідити чинники, що впливають на платоспроможність страхових компаній, зокрема ПрАТ СК «Арсенал Страхування»;
- обґрунтувати напрямки покращення платоспроможності страхової компанії з урахуванням зарубіжного досвіду;
- визначити шляхи підвищення ефективності управління платоспроможністю страхової компанії;
- визначити методичні підходи щодо прогнозування платоспроможності страхової компанії.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення платоспроможності страхової компанії.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади управління платоспроможністю страхової компанії.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи при обґрунтуванні теоретичних основ забезпечення платоспроможності страхової компанії використані такі методи наукового дослідження: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, системний та інші. У процесі аналізу практики управління платоспроможністю страхової компанії застосовані наступні методи наукового дослідження: формалізація, вимірювання, систематизація, аналітичний, порівняння, однофакторна і двофакторна статистична модель та інші. При визначенні напрямків

удосконалення управління платоспроможністю страховика використані методи ідеалізації, прогнозування, узагальнення та інші. Для обробки та аналізу інформації була застосована програма MS Office Excel.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі акти та нормативно-правові документи України, монографічні дослідження, навчальна література, наукові статті, фінансова звітність страхової компанії.

Публікації та апробація результатів дослідження. На підставі матеріалів дослідження було опубліковано та розглянуто на науковій конференції статтю на тему «Проблеми введення Директиви Solvency II на страховому ринку України».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 4-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 112 сторінок. Основний зміст викладено на 100 сторінках. Робота містить 25 таблиць, 10 рисунків.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні основи і проаналізовано практику забезпечення платоспроможності страховика, а також визначено напрямки вдосконалення управління платоспроможністю. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати висновки:

1. Визначено економічний зміст, обґрунтовано взаємозалежність платоспроможності страхової компанії та одночасну її відмінність з фінансовою стійкістю, тому що платоспроможність є критерієм для оцінки фінансового стану компанії у короткостроковій перспективі, а фінансова стійкість — на довгостроковий період. Також подано декілька визначень поняття платоспроможності страховика, на основі яких можна охарактеризувати платоспроможність як найважливішу умову ефективної діяльності страхової організації та її здатність своєчасно і в повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання, передусім страхові, за рахунок достатньої суми ліквідних активів.
2. Наведений розрахунок фактичного і нормативного запасів платоспроможності. Висвітлені основні показники, що характеризують рівень платоспроможності страхової компанії, адже вони мають дати відповідь на запитання, на скільки обсяг засобів, якими володіє страховик, відповідає прийнятним зобов'язанням, інакше кажучи, яким є ступінь надійності страхової організації. Висвітлено методику розрахунку тестів раннього попередження страхової компанії. Наведено основні одинадцять показників для страхових компаній з ризикового страхування, які передбачають тести раннього попередження. Крім того, запропоновано показник рівня достатності покриття власними коштами, що використовується закордонними страховиками.
3. Розкритий інструментарій управління платоспроможністю страхової компанії. Обґрунтовано значення механізму управління платоспроможністю страхових компаній, що полягає у забезпеченні

платоспроможності страхових компаній; захисті прав споживачів страхових послуг; захисті прав інвесторів та акціонерів. Досліджена система управління платоспроможністю страхової компанії.

4. На основі головних вимог до забезпечення платоспроможності страхових компаній проведено аналіз ПрАТ СК «Арсенал Страхування», результати якого дають змогу зробити висновок, що в цілому досліджувана страхова компанія є платоспроможною. Однак проведений аналіз тестів раннього попередження вказує на хиткий фінансовий стан страховика в 2015 та 2017 роках. Лише в 2017 році його фінансове становище було задовільним. Це пов'язано як із впливом внутрішніх, так і зовнішніх факторів. До того ж, було проведене якісне оцінювання платоспроможності за системою американських страховиків IRIS, що показало задовільний стан платіжної здатності компанії.
5. Проаналізовано практику контролю платоспроможності в Україні та в інших країнах. Встановлено, що для судочинства, включаючи українське, використовуються ідентичні показники, що базуються на критерії неспроможності виконувати поточні зобов'язання. У роботі для виявлення, на скільки страхова компанія відповідає вимогам, стосовно яких ведеться постійний контроль, проаналізовано динаміку обсягу її активів і зроблено висновок, що за досліджуваний період активи компанії стрімко збільшувалися, що свідчить про великі можливості як забезпечення нею платоспроможності та фінансової стійкості, так і ефективного функціонування загалом.
6. Обґрунтовано основні внутрішні та зовнішні чинники, що здійснюють вплив на платоспроможність страховика. Виявлено, що серед зовнішніх факторів найбільш суттєвими для СК «Арсенал Страхування» стали коливання рівня інфляції, схильність українців до споживання, проінфляційний характер фіскальної політики та ін. До внутрішніх чинників, що безпосередньо вплинули на платоспроможність входять збільшення розміру власного капіталу, маркетингова, інвестиційна

- політика, тощо. Досліджено вплив зовнішніх факторів на показники платоспроможності за допомогою однофакторної та двохфакторної моделі.
7. Визначено, що для покращення платоспроможності з урахуванням зарубіжного досвіду страхова компанія повинна акцентувати увагу на таких заходах, як: підвищення ефективності розміщення коштів; збільшення статутного капіталу; удосконалення перестрахових операцій; скорочення витрат на ведення справи; збалансування страхового портфеля; удосконалення тарифної політики. Аргументовано, що, використовуючи зарубіжний досвід та здійснюючи вищенаведені заходи, страхові компанії, в тому числі СК «Арсенал Страхування», зможуть не тільки підтримувати, а й значно покращити свою платоспроможність і цим самим підтвердити надійність для страхувальників.
  8. На основі аналізу було зроблено висновок, що для України найбільш оптимальним і менш проблематичним варіантом є впровадження Solvency II. За його умов страхувальники та застраховані отримають гарантії того, що страховики будуть удосконалювати свою практику ризик-менеджменту і матимуть необхідний рівень капіталу, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню довіри страхувальників до страхових компаній через мінімізацію ймовірності їх банкрутства. Також результатом впровадження європейських методологій може бути підвищення ефективності управління страховика, що, в свою чергу, дасть змогу повноцінно виконувати властиві їй функції та підтримувати платоспроможність на належному рівні.
  9. Визначені прогностичні показники платоспроможності СК «Арсенал Страхування» на 2018 рік. Для визначення фінансового потенціалу та прогнозування фінансового стану та платоспроможності страховика застосована матриця фінансової стратегії. Визначено, що страхова компанія має збалансований страховий портфель, але граничний фінансовий стан, що може погіршитися у 2018 році, якщо не прийняти ніяких мір зі сторони керівництва компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
2. Н.В. Ткаченко. До визначення поняття «платоспроможність страхової компанії» / Регіональна економіка. — 2010. — Вип. №2 — С. 100-105.
3. Трачук А.О. Проблеми і перспективи розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<https://bit.ly/2PLgUkO>
4. Приходько В.С. Бухгалтерський облік страхової діяльності: навч. посіб. / В.С. Приходько. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Київ: Лібра, 2002.
5. Селівьорстов О. Оцінка фінансового стану страховиків / О. Селівьорстов // Страхова справа. – 2003. – № 4. – С. 80-88.
6. Залетов О. М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні: автореф. дис.канд. екон. наук: 08.00.08 / О. М. Залетов; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2007. – 20 с.
7. Александрова М.М. Страхування: навч. посіб. / М.М. Александрова. – К.: ЦУЛ, 2002. – 208 с.
8. Баранова В.Г. Підходи до оцінювання фінансової стійкості страхової компанії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/35801/1/2_3-6.pdf
9. Прокоф'єва О.В. Платоспроможність страхових (перестрахових) компаній та її вплив на розвиток ринку страхування / Економіка та держава. – 2013. – Вип.7. – С. 63-65.
10. Економічний аналіз господарської діяльності / В.І. Іващенко, М.А. Болюх. – К.: ЗАТ “НІЧЛАВА” 2001. – 204 с.
11. Ненно І. Економічна сутність фінансової стійкості страхових компаній / І. Ненно, А. Зубаль // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – № 4 (9). – С. 260–263.
12. Приходько В.С. Бухгалтерський облік страхової діяльності: навч. посіб. / В.С. Приходько. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Київ: Лібра, 2002.

13. Шелехов К.В. Страхування: Страхові послуги / К.В. Шелехов, В.Д. Бігдаш. – К. : Вид-во ІЕУГП, 2000. – 268 с.
14. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. – 2-ге вид., стер. – К.: Алеута, 2003. – 485 с.
15. Кравченко В.О. Розвиток методів аналізу платоспроможності страховика як складової фінансової безпеки страхової компанії [Текст] / Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.– 2013. - №1 (21). – С.85-89.
16. Шершеневич Г.Ф. Конкурсный процесс / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Статут, 2000. – 477 с.
17. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації [Текст]: Монографія / [За ред. І. С. Гуцала] – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 484 с.
18. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 07.03.1996 № 85/96. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
19. Супрун А.А., Супрун Н.В. Страховий менеджмент: навч. посібник [Текст] – Львів: Магнолія 2006, 2011. – 301 с.
20. Говорушко, Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку[текст] монографія/ Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко- К.: «Центр учбової літератури», 2012.-168с.
21. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика[Електронний ресурс]: Розпорядження Нацкомфінпослуг від 07.06.2018 № 850. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>
22. Ткаченко Н.В. Переваги та недоліки сучасної Європейської системи оцінки платоспроможності страхових компаній / Н.В. Ткаченко // Банківська справа. – 2011. – № 1. – С. 8-18.

23. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України №3755 від 17.03.2005 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nfr.gov.ua.
24. Страхування : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. — К. : Знання, 2008. - 1019 с.
25. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика: навчально-методичний посібник / Н.М. Внукова, В.І. Успенко, Л.В. Временко та ін. – Х.: Бурун Книга, 2004. – 376 с.
26. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб./Г.Г. Кірейцев, – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с.
27. Бутиріна В.М. Концептуальні основи фінансової стійкості страхових організацій[Електронний ресурс] / В.М. Бутиріна // Серія «Економіка и управление».– Том 26 (65).– 2013 – . № 1. С. 20– 26.
28. Сокиринська І. Г. Журавльова Т.О., Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент.І.Г.Сокиринська, Т.О.Журавльова,І.Г.Аберніхіна – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – 301 с.
29. Кравченко В.О. Розвиток методів аналізу платоспроможності страховика як складової фінансової безпеки страхової компанії [Текст] / Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. - №1 (21). – С.85-89.
30. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації : монографія / За ред. І. С. Гуцала. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 484 с.
31. Про страхову компанію «Арсенал Страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://arsenal-ic.ua/page/pro-kompaniyu>
32. Рейтинг страхових компаній в журналі Форіншурер [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <https://forinsurer.com/>
33. Страхование / Под ред. Т.А. Федоровой. – [Изд. 2-е, перераб. и доп.]. – М.: Изд-во «Экономист», 2006. – 978 с.

34. Степанов В.В. Несостоятельность (банкротство) в России, Франции, Англии, Германии / В.В. Степанов. – М.: Статут, 2012. – 203 с.
35. Бігдаш В.Д. Страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.Д. Бігдаш. – К.: МАУП, 2006. – 448 с.
36. Турбина К.Е. Зарубежный опыт государственного регулирования банкротства страховщиков / К.Е. Турбина, Р. Дзарасов // Страхование право. – 2007. – № 3. – С. 27-39.
37. Орланюк-Малицька Л.А. Платоспроможність страхової організації / Л.А. Орланюк-Малицька. – М.: Анкіл, 1994.
38. Журавльова О. Особливості впливу факторів на фінансову стійкість страхових компаній [Текст] / Ринок цінних паперів України – 2013. - №1-2 – С.39-45.
39. Сплетушов Ю.А., Дюжиков Е.Ф. Страхование: учебное пособие. – М.: ИН-ФРА-М, 2006 – 312 с.
40. Шірінян Л.В., Глущенко А.С. Комплексна оцінка факторів фінансової стійкості страхових компаній // Економіка України — 2005 — №9 — С.31-39.
41. Інфляційний звіт НБУ за 2017 рік [Електронний ресурс]. –Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=742185
42. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
43. Костенко Т.А., Стоколюк В.В., Заволока Л.О. Стан та перспективи розвитку медичного страхування в Україні з урахуванням іноземного досвіду // «Young Scientist» — № 5 — 2018. — с. 721-725.
44. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. [Електронний ресурс].–Режим доступу: www.uiph.kiev.ua/download
45. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л.В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173-178.

46. Тендериць С.В. Забезпечення платоспроможності вітчизняних страховиків: європейський досвід / С.В. Тендериць // Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, молодих вчених “Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків в умовах глобалізації”, 12.04.2016 р. – С. 193-194.
47. Осадець С. Проблеми впровадження в Україні європейських стандартів страхової діяльності / С. Осадець // Проблеми економічної інтеграції України в Європейський союз: теорія і практика. – Львів: Діло. – 1996. – С. 188-190.
48. Директива 2009/138/ЄС (Solvency II) / Ратифікована Європейською Радою 10 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/746.html>.
49. Методичні рекомендації щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для страхових компаній в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nfp.gov.ua/files/MSFZ/metod_msfz_1.pdf.
50. Міжнародний стандарт фінансової звітності 4 “Страхові контракти” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/
51. Письменна Т. В. Управління збалансованістю страхового портфеля: дискурс в теорію та погляд на сучасну практику / Т. В. Письменна // Вісник Тернопільського національного економічного університету: науковий журнал ТНЕУ. – Тернопіль, 2016. – Вип. 2. – С. 90-101.
52. Кнейслер О. Пріоритетні напрямки підвищення якості надання перестраховувальних послуг в Україні [Електронний ресурс] / О. Кнейслер. – Режим доступу: http://library.tneu.edu.ua/praci_vukladachiv.PDF.
53. Ткаченко Н.В. Новітні підходи до оцінки платоспроможності страхових компаній в рамках Solvency II / Н.В. Ткаченко // Банківська справа. – 2010. – № 4. – С. 62-71.
54. Михайлов Р.В. Сучасні методичні підходи до оцінки платоспроможності страхових компаній в процесі регулювання страхового ринку / Р.В. Михайлов // Фондовий ринок. – 2017. – № 40. – С. 14-19.

55. Ненно І.М. Менеджмент страхових компаній. — Навч. Посібник / Укл.: Ненно І.М. — Одеса, ОНЕУ, 2014. — 289с.
56. Єрмошенко А.Н. Методичний підхід до аналізу стресостійкості страхових компаній / Гроші, фінанси і кредит. — 2016. - №7. — С.369-377